

Właściwości chłodzące ciekłego azotu i dwutlenku węgla podczas frezowania

Ciekły azot (*liquid nitrogen LN₂*) i ciekły dwutlenek węgla (LCO₂) to najczęściej stosowane w obróbce skrawaniem chłodziwa kriogeniczne. Niestety nie do końca wyjaśniono różnice w sposobie ich dostarczania do strefy skrawania i we właściwościach chłodzących. Przedstawione badania mają na celu pogłębienie rozumienia tych różnic.

Szybkość konwekcyjnego odprowadzania ciepła Q_s jest proporcjonalna do masowego natężenia przepływu medium chłodzącego $\dot{m}$, ciepła właściwego medium c_p oraz różnicy między temperaturą medium przed wejściem do strefy skrawania T_{m1} i po wyjściu z tej strefy T_{m2} :

$$Q_s = \dot{m} c_p (T_{m1} - T_{m2}) \quad (1)$$

Gdy LN₂ dostarczany do strefy skrawania w temperaturze $-195,8^\circ\text{C}$, uderza w przedmiot, odparowuje, stąd do ciepła odbieranego konwekcyjnie dodaje się ciepło parowania Q_1 :

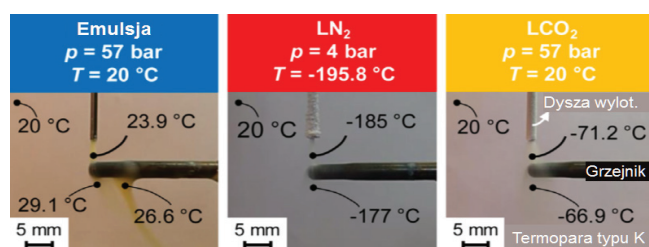
$$Q_1 = \dot{m} h_e \quad (2)$$

gdzie: h_e jest ciepłem parowania.

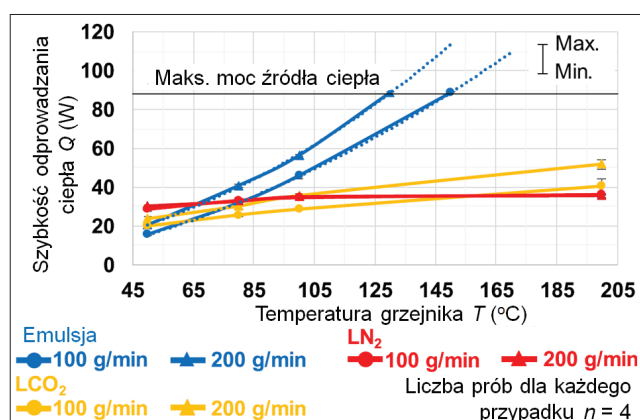
LCO₂ jest dostarczany do strefy parowania w temperaturze otoczenia i pod wysokim ciśnieniu 5,7 MPa. Jego rozprężanie się po wyjściu z dyszy powoduje odbieranie ciepła z otoczenia i spadek temperatury do $-78,5^\circ\text{C}$, dlatego jego zdolności chłodzące można określać podobnie jak w przypadku LN₂.

Wyniki eksperymentów, w których podawano emulsję, LN₂ oraz LCO₂ prostopadle do grzejnika, prowadzonych przy różnych temperaturach grzejnika i dwóch natężeniach przepływu – zestawiono na rys. 1 i 2.

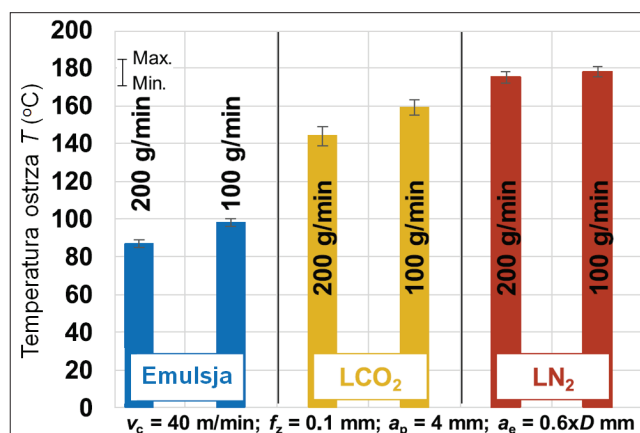
Widać, że zdolności chłodzące emulsji rosną dynamicznie wraz z różnicą temperatur, jako że zależą prawie wyłącznie od tej różnicy (równanie 1). Inaczej jest z chłodziwami kriogenicznymi, które chłodzą głównie przez ciepło parowania (zależność 2), więc ilość odbieranego ciepła w niewielkim stopniu zależy od różnicy temperatur. Ponadto powierzchnia oddziaływania emulsji pozostającej w stanie ciekłym jest znacznie większa niż LN₂ i LCO₂, co widać na rys. 1. Z tego wynika, że emulsja ma lepsze właściwości chłodzące.

Rys. 1. Porównanie temperatury różnych mediów przed strefą chłodzoną i za nią, przy stałym natężeniu przepływu $\dot{m} = 200$ g/min

Rys. 2. Szybkość odprowadzania ciepła w funkcji temperatury grzejnika

Rys. 3. Temperatura ostrza przy frezowaniu Ti-6Al-4V (β) dla różnych chłodziw podawanych z natężeniem przepływu 100 i 200 g/min

Wyniki te potwierdzono eksperymentami prowadzonymi dla dwóch natężeń przepływu porównywalnych mediów chłodzących przy frezowaniu Ti-6Al-4V (β) frezem o średnicy $\varnothing 10$ mm z termoparą umieszczoną na powierzchni przyłożenia, blisko krawędzi skrawającej (rys. 3). Pomiary temperatury ostrza połączone z oceną trwałości ostrza wskazały, że istnieje optymalna temperatura, którą można osiągnąć przez zastosowanie odpowiedniego natężenia przepływu chłodziwa.

Opracował: prof. dr hab. inż. Krzysztof Jemielniak

LITERATURA

Pušavec F. et al. "Cooling capability of liquid nitrogen and carbon dioxide in cryogenic milling". *CIRP Annals – Manufacturing Technology*. 68 (2019): 73–76, <https://doi.org/10.1016/j.cirp.2019.03.016>.